

811.163.41'367.627

811.163.6'367.627

<https://doi.org/10.18485/sj.2024.29.1.28>**ЈЕЛЕНА С. БУДИМИРОВИЋ МИЛИЋЕВИЋ***Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад

Примљен: 17. 10. 2023.

Прихваћен: 12. 12. 2023.

**БРОЈ ЈЕДАН/EN (EDEN) У СРПСКОМ И СЛОВЕНАЧКОМ
ЈЕЗИКУ**

У области српско-словеначке контрастивне лингвистике о бројевима се није много писало, а они су занимљиви са више аспеката: дистрибуције, творбе, дефлекције, семантике, синтаксе. Циљ овог рада је допринос анализи морфолошке категоризације и семантичког поља броја *један/en*, која би могла бити од значаја за превођење и за учење српског и словеначког језика. При одговарању на питање којој врсти речи припада овај број, у раду се полази од нормативних граматики српског и словеначког језика и релевантне стручно-научне литературе. Резултати морфолошко-семантичке анализе показују да број *један/en* у српском и словеначком језику одликује знатан број заједничких особина – у оба језика сврстава се у променљиве речи, има три рода, множинске облике и придевску дефлекцију. Даље, и у српском и у словеначком језику овај број има значење основног броја, именице, придева, неодређене заменице и неодређеног члана, док се само за словеначки језик наводе значења количинског придева и узвика. За функцију именице словеначки језик има посебан облик *eden*, док у српском језику нема посебног облика за именичку употребу овог броја.

Кључне речи: број *један*, српски језик, словеначки језик, врста речи, семантичко поље.

* jelena.budimirovic@fil.bg.ac.rs

0. УВОД

У оквиру стручне и научне литературе из области српско-словеначке контрастивне лингвистике о бројевима није доста писано, а њиховој упоредној анализи у два језика може се приступити са више аспеката: дистрибуције, тврбе, деклинације, семантике, синтаксе и других.

Бројеви се у словеначким граматикама сврставају у променљиве, и то придевске речи. Наиме, у оквиру променљивих најпре се наводе именичке речи, у које спадају именице и именичке заменице, затим придевске речи, у које спадају придеви, бројеви и придевске заменице, и најзад глаголи (Топоришич 2004: 256). У старијим граматика српског језика бројеви су се такође класификовали у променљиве речи, у које улазе још и именице, заменице, придеви и глаголи (Стевановић 1986: 174), међутим у новијим граматикама се све више истиче чињеница да је само један део бројева променљив (нпр. Пипер/Клајн 2013: 49).

Када је реч о подели бројева на врсте, у српским граматикама се они најчешће деле на основне, редне и збирне (в. нпр. Стевановић 1986: 312), док се у новијим граматикама додају и општи бројеви (нпр. *оба*), као и „бројеви у ширем смислу” – мушколични, разломачки и бројеви за приближност (Пипер/Клајн 2013: 138)¹. У словеначком језику бројеви се деле на основне, редне, дистрибутивне и мултипликативне (Ђукановић 2009а: 292). Поред ових, Топоришич (2004: 329) наводи и неодређене бројеве (слов. *nedoločni števnik*), у које спадају лексеме *dosti*, *več*, *mного* и сл., као и облике типа *peter*, *petera*, *petero*, за које користи термин *ločilni števnik*.

Број *један* је посебно занимљив јер „своју семантичку компоненту с једне стране развија у нова значења, а с друге стране се десемантизује до заменичке вредности” (Зељић 2016: 13). У овом раду број *један/en* разматра се с морфолошко-семантичког становишта са циљем да се одговори на питање у коју врсту речи се сврстава. Извршена је компаративна анализа литературе и прикупљене грађе на српском и словеначком језику. У истраживању се полази од нормативних граматика српског и словеначког језика – за српски језик коришћена је пре свега *Нормативна граматика српског језика* Предрага Пипера и Ивана Клајна, а за словеначки језик граматика *Slovenska slovnica J. Toporišiča*. Поред њих, у анализи је коришћена и релевантна стручна литература, која је наведена на крају рада. Грађа је прикупљена из нормативних речника српског и словеначког језика – *Речника српскохрватскога књижевног језика* (скраћено РСКЈ) и *Речника словеначког књижевног језика* (слов. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, скраћено ССКЈ).

¹ Понегде се помињу и тзв. бројеви сложених целина, нпр. *петори* (уп. Пипер 2009: 45).

1. ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ О БРОЈУ *ЈЕДАН/EN*

На семантичком плану, „примарно значење броја *један* је математичко значење – најмањи цео основни број” (Зељић 2016: 89). У српској граматичкој традицији бројеви су се дуго сврставали у променљиве, именске речи, док се у новијим граматикама сврставају у полупроменљиве или делимично променљиве речи (в. Ломпар 2016: 252).² Наиме, основни бројеви од *пет* надаље су непроменљиви, док се код бројева *два*, *три* и *четири* све више испољава тежња ка непроменљивости (Зељић 2016: 96). Број *један* је тако једини основни број који у свим контекстима чува своју деклинацију.

Када је реч о броју *један* у словеначком језику, са становишта упоредне српско-словеначке граматике, треба нагласити да он у словеначком језику у номинативу једнине мушког рода разликује два облика: *en* и *eden*. Облик *en* користи се као несамостална, придевска реч, а употреба облика *eden* је именичка, односно независна. Ово се може илустровати примерима *En gospod je klical* (*Звао је један господин*), где је облик *en* употребљен као придев, и *Eden je klical* (*Један/Неко је звао*), где је облик *eden* употребљен као именица (Ђукановић 2009б: 293). Разлика између облика *en* и *eden* постоји само у номинативу једнине, док се у осталим падежима губи, те они у деклинацији имају исте облике (ген. *enega*, дат. *eneti* итд.).

1.1. Категоризација броја *један* у српском и словеначком језику

1.1.1. Основни број

Број *један* се у српским граматикама класификује као основни број, има „морфосинтаксичке карактеристике придевских речи, разликује род, стоји уз именицу и конгруира с њом, а означава ’количину од 1’” (Чудомировић 2012: 320). Према Пиперу и Клајну, мења се као придев *вредан*, с тим што нема облике за одређени вид ни степене поређења (Пипер/Клајн 2013: 140). У старијим граматикама његова деклинација је карактерисана више као заменичка – према Стевановићу, у питању је заменичко-придевска промена: *један, једнога, једноме...* (Стевановић 1986: 318), док Белић наводи да се овај број мења као права заменица (Белић 1999: 267).

Осим једнине, број *један* има и облике множине, али и поред тога, он увек означава једину (Стевановић 1986: 312). Множински облици се у значењу броја користе уз именице *pluralia tantum* (нпр. *једне гусле*), као и уз именице које „имају и облике једнине за означавање онога што је само део целине” (нпр. *једне рукавице*) (*ibidem*). О употреби ових множинских облика у српском

² Осим бројева, у врсту полупроменљивих речи улазе и прилози (Ломпар 2016: 286).

језику говоре и Поповић (1981: 604), Стефановић (2017: 218) и Зељић (2016: 62), али их они не третирају као множину броја *један*, већ као облике бројног придева *једни, једне, једна*. Што се тиче множинске употребе овог броја у РСКЈ, такви примери се наводе под придевским значењима, о чему ће бити речи у оквиру тачке 1.1.4.

У ССКЈ прво значење броја *en* јесте *изражавање броја 1*, а Топоришич га сврстава у основне, тј. главне бројеве. Будући да је у питању придевска реч, *en* се у словеначком језику мења по придевској деклинацији – м. и ср. р. *en, enega, eneti...*, ж. р. *ena, ene, eni...* Топоришич наводи да овај број има само једнину (2004: 330), мада говори и о множинским облицима типа *ena/dvoja/troja vrata*, који се користе уз именице *pluralia tantum*. Међутим, он ове примере не посматра као множинске облике броја *en*, већ као посебну врсту броја – дистрибутивни број (слов. *ločilni*) (2004: 318). С друге стране, у Речнику словеначког књижевног језика ови облици се наводе у оквиру првог значења одреднице *en*, и то када се овај број користи у атрибутивној функцији; примери се наводе уз именице *pluralia tantum* (слов. *množinski samostalniki*): *ena vrata so še odprta* и *ima samo ene čevlje* (потоње уз експлицирано значење *en par*).

Дакле, у оба језика број *један* у првом значењу означава количину од 1, сврстава се у основне бројеве, мења се као придев, разликује род и има множинске облике, који се у литератури недоследно класификују.

1.1.2. Неодређена заменица

Лексема *један* може се, у неким употребама, класификовати и као неодређена заменица. За то налазимо потврду у Нормативној граматици српског језика (Пипер/Клајн 2013: 141), као и код Михаила Стевановића (1986: 313), који наводи да се ова лексема може користити да се исказе неодређеност појма, „што се у нашем језику иначе означава неодређеном заменицом *неки*”. Један од примера који је наведен као илустрација ове тврдње јесте *У томе дођу до неке јаме*, у коме се *неки* може заменити са *један* (*ibidem*).

За ово значење постоји потврда и у шестотомном Речнику српскохрватског књижевног језика – ту је у оквиру одреднице *један* као седмо наведено значење *неки, некакав*, које је илустровано примерима: *Пас ... инстиктивно осјећа ... да ће га једнога лијепог дана нетко украсти*, и *Метак је пролетио тик поред главе једног оmlадинца*. Због оваквих и сличних примера се број *један* и у научној литератури сврстава у неодређене заменице, и то детерминативне (придевске) (Пешикан 1967: 248).

Како запажа Чудомировић, број *један* уместо заменице *неки* говорник ће употребити онда када појам о коме говори саговорнику није познат, на пример *Иван жели да отпева једну романсу* или *Звао је један човек* (Чудо-

мировић 2012: 325). Неодређена заменичка употреба броја *један* може имати придевску и именичку вредност – примери за придевску вредност наведени су горе, а када је реч о именичкој вредности, број *један* се наравно користи самостално и може стајати само у једнини, на пример *Један је тако бушио, дубио и – ништа* (*ibidem*: 328).

У својој граматици Топоришич се не бави детаљније овим питањем, али наводи да су у изразима попут *eni in drugi* основни и редни број заправо неодређене заменице (2004: 332). У ССКЈ се под трећим значењем броја *en* наводи дефиниција: *онај који није прецизније одређен*, уз пример *en dan sta šla v mesto*, а затим се објашњава да се у овом примеру *en* може заменити са *neki*. Ако применимо терминологију коју користи Чудомировић (2012: 326), овај пример илуструје придевску вредност неодређене заменичке употребе броја *en*. У оквиру истог значења наведен је и пример *eden je umrl*, где је експлицирано да је *eden* употребљен у значењу неодређене заменице *nekdo* (*неко*). Како наводи Ђукановић (2009б: 105), у неким случајевима неодређена заменица *nekdo* алтернира са личној заменицом 3. лица или пак са бројем *en/eden* у заменичкој функцији, на пример *Nekdo je pred hišo* или *Nadomeščal sem namreč nekoga drugega, vendar povsem zastonj*. Оваква употреба може се назвати неодређеном заменичком употребом броја *један* са именичком вредношћу (Чудомировић 2012: 328).

На основу прегледа литературе и примера, можемо потврдити закључак М. Ђукановић да су у погледу употребе броја *један* као неодређене заменице српски и словеначки потпуно еквивалентни (Ђукановић 2009б: 105).

1.1.3. Неодређени члан

Број *један/en* користи се и као неодређени члан, који у индоевропским језицима најчешће и потиче управо од броја *један* (Чудомировић 2012: 322). У примерима типа *На ономе јаблану има једна птица* или *Старац га узео за руку, па га изведе на један брежуљак* не указује се на број (тежиште значења није на томе да постоји баш *једна* птица, а не *две*), већ на неодређеност појма. У том значењу број *један* се нарочито често користи у множини: *Једни су им пошли у сусрет, а једни их овде чекају* (Стевановић 1986: 313).

О употреби речи *један/en* као неодређеног члана у словеначком, али и у српском језику, писала је Милка Ивић (1989: 111–116) полазећи од семантичке разлике између реченица у којима се непознато лице означава, с једне стране, употребом речи *један/en*, а с друге стране, њеним одсуством. Наиме, онај ко изговара општи назив да означи лице непознато саговорнику у први план поставља једну од ове две ствари:

- а) самог непознатог појединца као таквог (додељујући његовом припадништву именованој врсти људи ранг карактеристичног својства),
- б) или обратно – његово припадништво датој људској врсти (остављајући њега самог као личност у сенци) (*ibidem*: 111).

Овакве употребе илуструју примери на српском језику:

- а) Тражила сам ЈЕДНОГ ЛЕКАРА.
- б) Тражила сам ЛЕКАРА.

А тим примерима семантички у потпуности одговарају словеначке реченице:

- а) Iskala sem ENEGA ZDRAVNIKA.
- б) Iskala sem ZDRAVNIKA (*ibidem*: 113).

У овом погледу су, дакле, словеначки и српски језик сасвим једнаки, иако у словеначком језику постоји тенденција критиковања овакве употребе броја *en* као некњижевне јер се сматра да су такве конструкције у словеначки језик ушле под утицајем немачког. Али, ауторка истиче податак да се *један/en* у значењу а) користи и у другим индоевропским и неиндоевропским језицима (нпр. мађарски и турски), те да неки аутори ово чак сматрају језичком универзалијом (*ibidem*: 113–115). Такође наводи да су о овој заблуди већ писали Шкрабец и Топоришич, те да би је требало објаснити и шиροј културној јавности како би се одустало од неоправданог прогона овог облика (*ibidem*: 113).

1.1.4. Придев

Како се из литературе види, број *један* се користи и са значењем придева (Зељић 2016: 89–90). У примерима типа *Једна их је мајка однеговала, Сви смо ми ишли једним циљем* лексема *један* није број, нити означава јединку, већ је употребљена са значењем придева *исти, једнак*. Зато број *један* у оваквим примерима, као и сваки други придев, има и облике множине (Стевановић 1986: 313). Исто је и код примера из шестотомног Речника српскохрватскога књижевног језика, где се *исти, једнак* наводи као треће значење речи *један*, уз пример: *Оба су били једних година, једнака раста*. Анализирајући новију грађу из Електронског корпуса српског језика, Чудомировић закључује да је употреба броја *један* у значењу *исти* застарело с обзиром да за њу не постоји ниједан пример у анализираној грађи, а најмлађи пример из РСАНУ је из 1095. године (Чудомировић 2012: 340).

Али РСКЈ препознаје још неколико придевских значења броја *један*. Наиме, као друго значење стоји *једини, сам*, а наведени су следећи примери: *Свак се нада новцу и добитку, један Адел о новцу не мисли; А нас једне само сунце грије*. Приметићемо да је у другом примеру лексема *један*, с обзиром на то да је придев, поново употребљена у множини. Четврто значење јесте

јединствен, недељив, уз пример *Што се месо даље кухало, то се јаче држало уз кости, чинећи с њима једну цјелину.*

Посебно је интересантно пето значење броја *један*, који се може користити а) за истицање дивљења (*чуден, славан, велик*), али и за б) исказивање презира (*бедан, презрен, мрзак*). За значење 5а) наведен је, између осталих, пример *Град једног Врза и Шеное*, а примери који илуструју 5б) су *Ти напоље, пето једно!* – *цикнух ја, па му полетих за гушу;* и *Била је готово увријеђена што се усуђује један Мужевић подигнути очи до тако савршеног створа.* Према Зељићу, ово су „варијанте које не треба истицати као посебна подзначања” (Зељић 2016: 90). До сличног закључка долази и Чудомировић – иако примере за 5а) издваја у посебну категорију генеричке употребе броја *један* уз властите именице, а примере под 5б) у категорију експресивно-афективне употребе броја *један*, ипак изводи закључак да се у оба случаја указује на типичне карактеристике појма о коме је реч, а не нужно на његове позитивне или негативне особине (Чудомировић 2012: 337–338).

Најзад, придевско значење је и оно под 6, које гласи *истински, прави*, а за које су наведени примери: *Тај ти зна све главаре у главу и по имену – чудо једно!*, те *Није више тако добро живјети на свијету ... народ се покварио, читава је свијет један велики лопов!*

У Речнику словеначког књижевног језика издвојена су два придевска значења броја *en/eden*. Наиме, као четврто значење одреднице *en* наводе се придеви *isti* и *enak*. Ово је илустровано примерима *midva sva enih misli; dva brata približno enih let*, који би се могли превести као *нас двоје имамо исте мисли; два брата приближно истих година*, а у којима је облик *enih* употребљен у значењу *istih*. Било би интересантно испитати да ли би корпусна анализа овог значења броја *en* донела исти закључак о застарелости као и у српском језику. И пето значење у ССКЈ је придевско: „*несастављен, цео*”, уз пример *spomenik je iz enega kosa*. С обзиром на чињеницу да је у РСКЈ наведен знатно већи број придевских значења броја *један*, даља анализа могла би показати да ли би се у словеначком речнику могло издвојити још неко значење које је дефинисано у РСКЈ.

Број *en/eden* се у словеначком језику може посматрати и као количински придев, с обзиром на то да су, према Топоришичу, бројеви „пре свега количински придеви трију врста: главни, збирни³ и неодређени бројеви (2004: 329)”. Поред ових, количински су још и дистрибутивни бројеви, док у неколичинске спадају редни и мултипликативни бројеви. Број *en* је као количински придев на пример употребљен у реченици *vsa ta leta se mi zdijo kot en dan (sve ove godine mi se чине као један дан)*, како се наводи у ССКЈ.

³ На словеначком – *ločilni na -o/-e*, прим. аут.

Дакле, када је реч о придевској употреби броја *један/en*, српски речник наводи више значења него словеначки, а с друге стране, у словеначком се *en/eden* може посматрати и као количински придев, што је последица другачије класификације врста речи у словеначкој граматичкој традицији у односу на српску

1.1.5. Именица

У Речнику српскохрватскога књижевног језика налазимо број *један* у именичкој служби, и то под осмим значењем. Ово је значење подељено на следећи начин:

- а. с. иста ствар, исто – *Треба ли ти једно двапут рећи?*
- б. с. оно што је недељиво, јединствена целина – *Сви чланови заједнице осећају се једно према осталим друштвеним класама.*
- в. ж. једна реч – *Дајте да и ова бена једну каже.*

И у граматикама се наводи да се број *један* може користити и у функцији самосталне речи (Стевановић 1986: 317), а као пример често се наводе реченице где се број *један* користи уз редни број *други*, на пример *Једнима овај предлог одговара, другима не одговара* (Пипер/Клајн 2013: 141). У РСКЈ се такође наводе изрази у којима се број *један* употребљава уз редни број *други*, и то под деветим значењем, које је дефинисано овако: „у вези с редним бројем 'други' често се употребљава у набрајању, у сравњивању, упоређивању (истичући узајамни однос, супротност, разлику и сл.)” – *А дјеца у њих све по десетак, једно другом до уха.*

У словеначком језику, као што је већ поменуто, лексема *en* алтернира са обликом *eden*, који се користи самостално. У том смислу можемо закључити да се *eden* може класификовати и као именица. И Топоришич наводи да је *eden* именички облик броја *en, ena* (2004: 330), а то потврђује и Речник словеначког књижевног језика, где се у одредници *eden* упућује на прво значење одреднице *en*, које је уједно и једино значење речи *eden*. Наиме, под првим значењем речи *en* у ССКЈ пише да она „изражава број један [1]”, након чега одмах следи подела на а) именичку, б) атрибутску (односно придевску, слов. *prilastkova raba*) и с) интерјекцијску употребу (слов. *medmetna raba*). Примере за облик *eden* налазимо код прве, именичке употребе: *eden je obstal, dva sta zbežala; eden izmed sovražnikov ga je opazil...*⁴

Као и у српском језику, и у словеначком се лексема *en* често употребљава у изразима који садрже и број *други*. У ССКЈ је цело друго значење броја *en* сведено на овакву употребу. Најпре се наводи значење „онај који је од двоје ближи”, нпр. *prevažā z enega brega Save na drugega*, а потом значење „неод-

⁴ То значи да упућивање на значење [1] заправо представља упућивање на [1a].

ређене особе, ствари, која се при разграничавању наводи на првом месту”, нпр. *eni se smejejo, drugi jokajo*. Као треће значење израза који садрже лексема *en* и *drugi* наведено је „изражавање међусобног односа”, на пример *eden drugega se bojita / odšli so eden za drugim; hodijo eden za drugim*, итд.

Наша анализа је показала да извори и на српском и на словеначком језику обилују примерима употребе броја *један/en* са значењем именице. Такође, у оба језика је честа самостална употреба основног броја *један/en* у вези са редним бројем *другу/drugi*. Оно што представља битну разлику између два анализирана језика јесте та да словеначки за именичку функцију у номинативу једине мушког рода не користи облик *en*, већ *eden*, док се у српском језику и у овом значењу користи лексема *један*.

1.1.6. Узвик

У словеначком језику се лексема *en* може сврстати и у узвике. За ову тврдњу налазимо основ у ССКЈ, где је интерјекцијска употреба наведена под значењем 1с. *medmetna raba*. Примери који ово потврђују су – *otroci so korakali: leva, desna, ena, dve; daj, skoči: ena, dva, tri*.

За српски језик оваква употреба се у литератури и грађи не наводи. У РСКЈ, претрагом свих шест томова, нисмо пронашли ниједан пример овакве употребе броја *један*, укључујући и редуковани облик *је 'н* (*је 'н, два* и сл.). Међутим, овакви изрази постоје и користе се у српском језику, што нам потврђује, рецимо, и корпус српског језика CLASSLA-web.sr (Serbian Web), те би свакако било оправдано ово значење броја *један* укључити и у речник српског језика.

ЗАКЉУЧАК

На основу извршене анализе можемо закључити да број *један/en* у српском и словеначком језику одликује знатан број заједничких особина. Наиме, на морфолошком плану овај број се у оба језика сврстава у променљиве речи, и то у основне (или главне) бројеве; у оба језика има облике за сва три рода и деклинира се по придевској деklinацији. Затим, и у српском и у словеначком језику јављају се облици множине *једни, једне, једна*, односно *eni, ene, ena*, који се недоследно класификују у различитим изворима обају језика – код Топоришича то су дистрибутивни бројеви, а у ССКЈ множински облици броја *en, ena, epo*; као множински облици броја *један, једна, једно* посматрају се и код Стевановића и у РСКЈ, али у цитираној стручној литератури (Поповић 1981, Стефановић 2017, Зељић 2016) ови се облици класификују у бројне придеве.

Даље, и у српском и у словеначком језику овај број може семантичким разграничавањем добити функцију неодређене заменице (*неки*, односно *неки/*

nekdo), неодређеног члана, придева и именице. Када је реч о функцији неодређене заменице и неодређеног члана, ова два језика су потпуно еквивалентна, мада су, када је реч о словеначком језику, постојали периоди када се употреба броја *en* са значењем неодређеног члана прогањала као некњижевна јер се сматрало да су такве конструкције у словеначки језик ушле под утицајем немачког. Што се тиче броја *један/en* у функцији придева и именице приметна су извесна разилажења између словеначког и српског језика. Наиме, и у словеначком и у српском речнику наведено је придевско значење *isti, enak*, односно *исти, једнак*, али је у српској литератури корпусном анализом већ доказано да је ово значење броја *један* застарело (Чудомировић 2012). Било би интересантно испитати да ли би корпусна анализа овог значења броја *en* у словеначком језику донела сличне резултате као и у српском. Поред овог, и српски и словеначки речник наводе и значење *недељив, цео*, док РСКЈ даље наводи још четири придевска значења: *једини, сам; чувен, славан, велик; бедан, презрен, мрзак; истински, прави*. Када је реч о именичкој функцији, и српски и словеначки језик обилују примерима самосталне употребе броја *један/en*, с том разликом да словеначки за ту употребу има у номинативу јединине мушког рода посебан облик *eden*, док ће у српском језику и именичку функцију вршити исти облик *један*.

Још једна од разлика на које је ова упоредна анализа указала јесте чињеница да се, за разлику од броја *један*, словеначко *en* може посматрати и као количински придев и као узвик. Прва разлика произлази из другачије класификације врста речи у словеначкој граматичкој традицији у односу на српску. Наиме, код Топоришича се променљиве речи деле на именичке речи, придевске речи и глаголе, а с обзиром на чињеницу да бројеви спадају у придевске речи, те на чињеницу да основни бројеви (у које спада и *en/eden*) имају количинско значење, овај се број дефинише као количински придев. Што се тиче интерјекцијске употребе броја *један/en*, једина је разлика у томе што је у ССКЈ ово значење експлицирано, док у РСКЈ то није учињено, иако се еквивалентни примери свакако могу наћи и у српском језику. За то смо потврду нашли и у корпусу, па би било оправдано и ово значење броја *један* унети у речник српског језика.

ЛИТЕРАТУРА

- Белић 1999:** Александар Белић, *Историја српског језика: фонетика, речи са деκлинацијом, речи са конјугацијом*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ђукановић 2009а:** Маја Ђукановић, *Slovenski jezik, у: Лужнословенски језици: граматичке структуре и функције (ур. Предраг Пипер)*, Београд: Београдска књига, 257–380.

- Ђукановић 2009б:** Маја Ђукановић, *Uparedna semantička analiza zameničkih reči u slovenačkom i srpskom jeziku*, Београд: Filološki fakultet.
- Зељић 2016:** Горан Зељић, *Морфолошко-семантичке карактеристике бројева у српском језику*, Београд: Учитељски факултет.
- Ивић 1989:** Milka Ivić, O slovenačkom en (neki) i problemima referencije, у: *Zbornik razprav iz slovanskega jezikoslovja : Tinetu Logarju ob sedemdesetletnici (1989)*, Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 111–116.
- Ломпар 2016:** Весна Ломпар, *Врсте речи и граматичка пракса (од Вука до данас)*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност.
- Пешикан 1967:** Митар Пешикан, O систему заменичких речи, *Наш језик*, XVI/4, Београд: Лингвистичко друштво у Београду, 245–267.
- Пипер 2009:** Предраг Пипер, Српски језик, у: *Јужнословенски језици: граматичке структуре и функције (ур. Предраг Пипер)*, Београд, 381–533.
- Пипер/Клајн 2013:** Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Поповић 1981:** Љубомир Поповић, Неусаглашеност форме и функције непроменљивих бројева у српскохрватском језику: проблем датив, *Македонски јазик*, XXXII–XXXIII, Скопље, 603–609.
- Речник српскохрватског књижевног језика.** Друго фототипско издање, Нови Сад: Матица српска; Загреб: Матица хрватска, 1990.
- Речник словеначког књижевног језика:** Slovar slovenskega knjižnega jezika, електронско издање, Љубљана, 2014.
- Станојчић/Поповић 2005:** Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Грамматика српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Стевановић 1986:** Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик I*. Београд: Научна књига.
- Стефановић 2017:** Александар Стефановић, Деклинација збирних бројева и бројних придева, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 46/1, 213–224.
- Топоришич 2004:** Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*, Maribor: Obzorja.
- Чудомировић 2012:** Јован Чудомировић, O полифункционалности лексеме један у српском језику, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 41/3, 319–346.

ON NUMBER *ЈЕДАН/EN* IN SERBIAN AND SLOVENIAN
LANGUAGE

Summary

The number *jedan/en* in Serbian and Slovenian respectively is characterized by a considerable number of common features. Namely, on the morphological level, in both languages this number is classified as a declinable word, more precisely a cardinal number; in both languages it has forms for all three genders and is declined by adjective declension. In addition, in both Serbian and Slovenian, the plural forms *jedni, jedne, jedna, or eni, ene, ena*, respectively, are classified in an inconsistent manner depending on the source.

Furthermore, in both Serbian and Slovenian, this number may, through semantic branching, take on the function of indefinite pronoun (*neki, or neko/nekdo*), indefinite article, adjective or noun. When it comes to the function of indefinite pronoun and indefinite article, the numbers are completely equivalent in these two languages, whereas when they assume the function of adjectives or nouns, certain differences are noticeable. Namely, while SSKJ lists only two adjectival meanings of *en/eden (isti, enak)*, RSKJ lists five more meanings. When it comes to the noun function, Slovenian language has a special form in the masculine singular nominative – *eden*, while in Serbian the noun function features the same form – *jedan*. Finally, unlike the number *jedan*, Slovenian *en* is considered in the literature also as a quantitative adjective and an exclamation.

Key words: number *jedan/en*, Serbian language, Slovenian language, parts of speech, semantics.

Jelena S. Budimirović Milićević